

**Minderheiten und Mehrheiten
in ihren Wechselbeziehungen im südöstlichen Mitteleuropa**

Festschrift für Gerhard Seewann zum 65. Geburtstag

Ünnepi kötet Gerhard Seewann 65. születésnapjára

Herausgegeben von/ Szerkesztette:
Zsolt Vitári

Universität Pécs / Pécsi Tudományegyetem
Pécs 2009

Inhaltsverzeichnis

Keine Laudatio	15
Grußwort (<i>ungarisch</i>)	17
Tabula gratulatoria	19
I. DEUTSCHE IN UNGARN IM 17.–18. JAHRHUNDERT	
<i>János J. Varga</i>	
Ansiedlung der Deutschen in Ungarn im 17.–18. Jahrhundert (<i>ungarisch</i>)	23
<i>Zoltán Gözsy</i>	
Die Deutschen in Szigetvár im 18. Jahrhundert (<i>ungarisch</i>)	35
<i>Karl-Peter Krauss</i>	
Einfache Leute. Eine Annäherung an Lebensabschnitte von Deutschen in Ungarn durch Gerichtsakten	47
II. DEUTSCHE IM 19.–20. JAHRHUNDERT	
<i>Elena Mannová</i>	
Kategorisierungen der deutschsprachigen Einwohner auf dem Gebiet der Slowakei im 19. und 20. Jahrhundert	69
<i>Nobert Spannenberger</i>	
Die Verantwortung des Schriftstellers oder wie die Glocke von Hidas verstummte? (<i>ungarisch</i>)	87
<i>Ferenc Fischer</i>	
Die Deutsch-chilenen, „die geschlossenen Kolonien“ in Südchile und die Schulkreuzer „Berlin“ und „Emden“ in chilenischen Gewässern (1925–1927) als „Botschafter der Heimat“	105
<i>Zsolt Vitári</i>	
Die deutsche Jugendbewegung in der Zwischenkriegszeit in Ungarn als Institution der Identitätbewahrung. Hoffnungen einer Minderheit und Restriktionen der Mehrheit (<i>ungarisch</i>)	145
<i>Nóra Rutsch</i>	
Die Integration der Ungarndeutschen in der Sowjetischen Besatzungszone Deutschlands (<i>ungarisch</i>)	165
<i>Andreas Schmidt-Schweizer</i>	
Ungarndeutsche, Vertriebene und Emigranten im Kalkül der ungarischen Außenpolitik gegenüber Westdeutschland (1973–1989)	181

III. GESCHICHTSCHREIBUNG UND ERINNERUNG

Mathias Beer

- Plädoyer für eine vergleichende Geschichte von ‚Flucht und Vertreibung‘.
Das Beispiel Südosteuropa 195

Harald Heppner

- Beobachtungen zur touristischen Historiographie über die Deutschen
im südöstlichen Europa 213

József Vonyó

- Zerrbilder, Stereotypen und ihre Revision. Gedanken über die Veränderung
des Bildes der ungarischen Historiographie über die einheimischen Deutschen
(*ungarisch*) 221

Éva Kovács

- Die „Kreuzerinnerung“ der Shoa (*ungarisch*) 231

IV. ETHNIZITÄT UND IDENTITÄT

Zsuzsanna Gerner

- Inwieweit sind Identitätskonzepte zeichenbasiert? Zum Stellenwert von Sprache
bzw. Sprechen bei der Identitätsbildung der Deutschen in Ungarn 249

Ralf Göllner

- Ethnische Heterogenität und politisches System im östlichen Europa.
Wechselwirkungen zwischen Systemen, Ökonomien und ethnischen Gruppen 263

Boris Neusius

- „Man sagt nicht teniser, sondern tenisač“. Eine kurze Analyse
alltagsweltlicher Thematisierungen von Identität und Sprache 277

Ágnes Tóth – János Vékás

- Sprachliche Bindungen und nationale Identität (*ungarisch*) 291

V. INTERETHNISCHE BEZIEHUNGEN

Gerhard Baumgartner

- Die Aufzeichnungen des Johann Wentzel, Bäckermeister in Rechnitz 309

László Szarka

- Assimilation und Loyalität. Der ungarische Nationalstaat und die slowakische
Nationalbewegung am Anfang des 20. Jahrhunderts (*ungarisch*) 321

Edvin Pezo

- Albaner und Türken in Jugoslawien. Minderheitenpolitik
und innerparteilicher Diskurs Ende der 1950er Jahre 339

Isabel Ströhle

Zwischen Loyalität, Konformität und Illoyalität:

Die Landbevölkerung Kosovos als Bürger des sozialistischen Jugoslawien 353

Vlatko Stojanov

„Weder Albaner noch Makedonen sind dem Staate treu“.

Vorwürfe der staatlichen Illoyalität gegenüber den makedonischen Albanern 369

VI. MINDERHEITENRECHT

Herbert Küpper

Die rechtliche Definierbarkeit von Minderheiten und ihren Angehörigen.

Das Beispiel Ungarn 387

Jenő Kaltenbach

Aspekte einer multikulturellen Autonomie, oder „unfrisierter“ Gedanken
über ein Konferenzthema 401

VII. DEMOGRAPHIE, BIBLIOGRAPHIE, KULTURGESCHICHTE

Albert F. Reiterer

Mitteleuropäische Bevölkerungen? Ungarn und Österreich 409

Péter Dippold

Die Funktionsveränderungen von Bibliographien mit besonderer Hinsicht
auf die Minderheitenforschung (*ungarisch*) 423

Klaus J. Loderer

Adolf Feszty – ein Architekt der Neorenaissance in Budapest 435

Tartalomjegyzék

Laudatio helyett (<i>német nyelven</i>)	15
Köszöntő	17
Tabula gratulatoria	19
I. NÉMETEK MAGYARORSZÁGON A 17–18. SZÁZADBAN	
<i>Varga J. János</i>	
Német betelepítések Magyarországra a 17–18. században	23
<i>Gózszy Zoltán</i>	
A németiség viszonyai a 18. századi Szigetváron	35
<i>Karl–Peter Krauss</i>	
Egyszerű emberek. Magyarországi német élethelyzetek megközelítése bírósági akták segítségével (<i>német nyelven</i>)	47
II. NÉMETEK A 19–20. SZÁZADBAN	
<i>Elena Mannová</i>	
Német nyelvű lakosok kategorizálása a mai Szlovákia területén a 19. és 20. században (<i>német nyelven</i>)	69
<i>Nobert Spannenberger</i>	
Az író felelőssége avagy hogyan némult el a hidas harang?	87
<i>Fischer Ferenc</i>	
A chilei németek, a dél–chilei „zárt kolóniák” és a „Berlin” és „Emden” iskolacirkálók a chilei vizeken (1925–1927) mint „a haza hírnökei” (<i>német nyelven</i>)	105
<i>Vitári Zsolt</i>	
A német ifjúsági mozgalom a két világháború közötti Magyarországon mint identitást erősítő intézmény. Kisebbségi remények és többségi restriktciók	145
<i>Rutsch Nóra</i>	
A magyarországi németek beilleszkedése Németország szovjet zónájába	165
<i>Andreas Schmidt–Schweizer</i>	
Magyarországi németek, elűzöttek és emigránsok a magyar külpolitika Nyugat–Németországgal szembeni számításában (1973–1989) (<i>német nyelven</i>)	181

III. TÖRTÉNETÍRÁS ÉS EMLÉKEZET

Mathias Beer

Javaslat a „menekülés és elűzés”-kérdés összehasonlító vizsgálatára.

Délkelet–Európa példája *(német nyelven)*

195

Harald Heppner

Megfigyelések a délkelet–európai turisztikai történetírás németekről

alkotott képéről *(német nyelven)*

213

Vonyó József

Torzképek, sztereotípiák és azok revíziója. Gondolatok a magyarországi

történetírás honi németsegről alkotott képének változásairól

221

Kovács Éva

A soá „keresztmemlékezete”

231

IV. ETNICITÁS ÉS IDENTITÁS

Zsuzsanna Gerner

Mennyiben alapulnak jeleken az identitáskonceptiók?

A nyelv és a beszéd helye a magyarországi németek identitásképzésében

(német nyelven)

249

Ralf Göllner

Etnikai heterogenitás és politikai rendszer Kelet–Európában.

A rendszerek, gazdaságok és etnikai csoportok közötti kölcsönhatások

(német nyelven)

263

Boris Neusius

„Ügy mondják tenisaç, nem pedig teniser”. Az identitás és nyelv

mindennapi tematizálásnak rövid elemzése *(német nyelven)*

277

Tóth Ágnes – Vékás János

Nyelvi kötődés és nemzeti identitás

291

V. INTERETNIKUS KAPCSOLATOK

Gerhard Baumgartner

Johann Wentzel rohonci pékmester feljegyzései *(német nyelven)*

309

Szarka László

Asszimiláció és lojalitás. A magyar nemzetállam és a szlovák nemzeti mozgalom

a 20. század elején

321

Edvin Pezo

Albánok és törökök Jugoszláviában. Kisebbségpolitika és párton belüli diskurzus

az 1950-es évek végén *(német nyelven)*

339

Isabel Ströhle

Lojalitás, konformitás és illojalitás között.

Koszovó vidéki lakosai mint a szocialista Jugoszlávia polgárai *(német nyelven)* 353

Vlatko Stojanov

„Sem az albánok, sem a macedónok nem hűek az államhoz”.

Az állammal szembeni illojalitás vádja a macedóniai albánok ellen *(német nyelven)* 369

VI. KISEBBSÉGI JOG

Herbert Küpper

A kisebbségek és tagjaik jogi meghatározhatósága.

Magyarország példája *(német nyelven)* 387

Kaltenbach Jenő

A multikulturális autonómia néhány aspektusa

avagy „rendezetlen” gondolatok egy konferenciátémáról *(német nyelven)* 401

VII. DEMOGRÁFIA, BIBLIOGRÁFIA, KULTÚRTÖRTÉNET

Albert F. Reiterer

Közép-európai népesedések? Magyarország és Ausztria *(német nyelven)* 409

Dippold Péter

A bibliográfiák funkciójának változásai –

különös tekintettel a kisebbségkutatásra 423

Klaus J. Loderer

Feszty Adolf – a neoreneszánsz építésze Budapesten *(német nyelven)* 435